

Kniha Kazatel: Temná nejistota životního smyslu a dění

Papež František se v katechezi věnoval knize Kazatel, která „nás učí snímat masku lží, jež jsou ukryté v pseudovědeckých pravdách naší doby“. Řekl, že „jsme se stali společností únavy, neboť pokrok a blahobyt bez spravedlnosti nás oloupil o veškerou energii ke konání dobra“.

25.05.2022

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Při našich úvahách o stáří, ve kterých nadále pokračujeme, se dnes budeme zabývat knihou Kazatel, dalším drahokamem, vloženým do Bible.

Hned při první četbě nás tento krátký spisek zaujme, ale také zneklidní svým slavným refrénem:

„Marnost nad marnost, všechno je marnost.“ Tento výrok se opakuje –

vše je marnost, opar a kouř, vše je prázdnota. Zarazí nás, že v Písmu

svatém nacházíme takové výrazy, zpochybňující smysl existence. Ve

skutečnosti ovšem Kazatelovo

kolísání mezi smyslem a nonsensem

ironicky zobrazuje takové životní poznání, které se odděluje od zaujetí

pro spravedlnost, již zaručuje Boží

soud. Samý závěr knihy naznačuje

východisko z této zkoušky: „Boj se

Boha a zachovávej jeho přikázání, to

je úkol každého člověka“ (12,13). To

je rada k řešení tohoto problému.

Při pohledu na skutečnost, která leckdy zdánlivě pojímá veškeré protiklady a vyhrazuje jim stejnou sudbu, jíž je konečná nicota, se nám cesta lhostejnosti může jevit jako jediný lék na bolestné rozčarování. Vyvstávají v nás otázky, zda naše úsilí vůbec změnilo svět a jestli někdo dokáže uplatnit rozdíl mezi spravedlivým a nespravedlivým člověkem. Vše se jeví neužitečně, proč tedy vyvíjet tolikerou snahu?

Tento druh negativního vhledu se může vynořit v každém věku, avšak ve stáří se tato ztráta iluzí dostavuje takřka nevyhnutelně. Je tedy rozhodující, aby stáří odolávalo demoralizujícím účinkům onoho rozčarování. Pokud si staří lidé, kteří už v životě leccos zažili, uchovají nedotčené své zaujetí pro spravedlnost, existuje naděje pro lásku a také pro víru. Průchod touto – zdraví prospěšnou – krizí je pro dnešní svět klíčový. Proč? Protože

kultura, která si nárokuje, že všemu stanoví míru a bude se vším manipulovat, nakonec mravně podkopává kolektivní smysl pro lásku a dobro.

Takový mravní úpadek nám odnímá vůli k činu. Domnělá „pravda“, která se omezuje na zaznamenávání světa, registruje také jeho netečnost vůči protikladům, které – bez vykoupení – odevzdává toku času a údělu v nicotě. Moderní hledání pravdy v této svojí formě oděné vědeckostí, ale zároveň velice necitlivé a nemorální, podléhá pokušení, aby se zcela rozloučilo se zaujetím pro spravedlnost. Již nevěří ve svůj osud, příslib, vykoupení.

Pro naši moderní kulturu, která by vše chtěla svěřit exaktnímu poznání věcí, je zjev tohoto nového *cynického rozumu*, který sčítá poznání a neodpovědnost, tvrdým protiúderem. Poznání, které nás

zproštuje mravnosti, se zprvu jeví jako zdroj svobody a energie, avšak velice brzy se mění v *ochromení duše*.

Kazatel ironicky strhává masku tomuto osudovému svodu, jímž je všemocné vědění – delírium vševědoucnosti, které plodí nemohoucnost vůle. Mniši starobylé křesťanské tradice přesně vymezili tuto nemoc duše, která náhle odhalí marnost poznání postrádajícího víru a morálku, iluzi pravdy bez spravedlnosti. Nazývali ji „acedií“. Je to jedno z pokušení, které přepadá všechny lidi, včetně starců. Nejedná se o pouhou lenost, nikoli, je čímsi víc. Nejde zkrátka o depresi, ale spíše o kapitulaci na poznání světa, které pozbylo zanícení pro spravedlnost a následného činu.

Toto poznání, odmítající jakoukoli etickou odpovědnost a cit pro reálné dobro, po sobě zanechává nikoli

neškodnou vyprázděnost smyslu a oslabení sil. Nejenom totiž odnímá vůli k dobru, nýbrž – zpětným nárazem – otevírá bránu agresivním silám zla. Jsou to síly pomínutého rozumu, který zcyničtěl přemírou ideologie. Veškerý náš pokrok a blahobyt z nás učinil „společnost únavy“. Měli jsme vyrábět všeobecný blahobyt, ale připouštíme vědecky selektivní trh zdraví. Měli jsme stanovit nepřekročitelnou hranici míru, ale namísto toho jsme svědky toho, jak se za sebou kupí stále nelítostnější války proti bezbranným lidem. Věda pokročila, což je přirozeně dobré, ale vážne životní moudrost, která je něco zcela jiného.

Tento bezcitný a neodpovědný rozum nakonec odnímá sílu a energii také našemu poznávání pravdy. Nikoli náhodou žijeme v době *fake news*, kolektivních pověr a pseudovědeckých pravd. Je zajímavé, že v této kultuře, prahnoucí po

vědění a poznávání všech věcí v nesmírné přesnosti, se rozšířilo tolik kultivované magie. Je to čarodějnictví s určitým stupněm kultury, které člověka přivádí do života v pověřčivosti – na jedné straně se rozumem ubírá kupředu, aby poznával věci až ke kořenům, na straně druhé jeho duše potřebuje něco jiného a vydává se cestou pověry a magie. Stáří se může poučit z ironické Kazatelovy moudrosti onomu umění, které vynáší na světlo klam, ukrytý v deliriu pravdy, k níž dospívá mysl zbavená citu pro spravedlnost. Starci, oplývající moudrostí a humorem, přinášejí velký prospěch mladým lidem, protože je zachraňují z osidel poznávání světa, které je smutné a ochuzené o životní moudrost. Takoví staří lidé mládež opětovně přivádějí k Ježíšovu příslibu: „Blahoslavení, kdo lační a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni“ (*Mt 5,6*). Právě oni zasévají do mladých lidí

hlad a žízeň po spravedlnosti. A proto, my starci, seberme odvalu a jděme vpřed, máme ve světě veliké poslání. Prosím ale, neutíkejme se do nekonkrétního, nereálného idealismu bez kořenů, řečeno jasně: do životních kouzel a čar.

RadioVaticana.cz / Rome
Reports

pdf | dokument generován automaticky
z <https://opusdei.org/cs-cz/article/knizka-kazatel-temna-nejistota-zivotniho-smyslu-a-deni/> (10.04.2025)